

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 41/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä joulukuuta 2014 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-
televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen
eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kun-
toutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista
annetun lain muuttamisesta (HE 332/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Milja Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- kuntoutuspäällikkö Tiina Huusko, Kansaneläkelaitos
- erityisasiantuntija Ellen Vogt, Suomen Kuntaliitto
- asiantuntija Jarno Talvitie, Kuntoutuksen toimialayhdistys ry
- puheenjohtaja Merja Heikkinen, Vammaisfoorumi ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettua lakia. Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että sidonnaisuus vammais-
etuuksiin poistettaisiin. Kuntoutuksen myöntämisen perusteena olisivat sairaus tai vamma, sairauteen tai vammaan liittyvä suoritus- ja osallistumisrajoite, huomattavat vaikeudet arjen toiminnoista suoriutumisessa ja osallistumisessa

sekä perusteltu kuntoutustarve. Kuntoutustarpeen arvioissa otettaisiin kokonaisvaltaisesti huomioon henkilön toimintakykyyn vaikuttavat tekijät. Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi kuntoutuksen sisällön kehittämiseksi. Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen nimi ehdotetaan muutettavaksi vaativaksi lääkinnälliseksi kuntoutukseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Esityksen tavoitteena on edistää Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvan lääkinnällisen kuntoutuksen käynnistymistä henkilön kuntoutustarpeen ja kuntoutuksen tavoitteiden kannalta oikea-aikaisesti ja riittävän varhaisessa vaiheessa. Tavoitteena on myös ehkäistä lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisvastuun tarpeettomia siirtymiä Kansaneläkelaitokselta julkiselle terveydenhuollolle ja varmistaa kuntoutusprosessien katkeamattomuus ja jatkuvuus. Esitys parantaa erityisesti niiden nuorten tilannetta, jotka 16 vuotta täytettyään eivät enää saa vähintään korotettua 16 vuotta täyttäneen vammaistukea ja sen vuoksi ovat jääneet Kelan lääkinnällisen kuntoutuksen piiristä. Valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa sen hyväksymistä muuttamattomana. Valiokunta toteaa, että lain toimeenpanossa on tarpeen seurata ja arvioida muutosten vaikutuksia asiakasryhmittäin sekä huolehtia asianmukaisen toimeenpanon edellyttämästä ohjauksesta ja koulutuksesta.

Kuntoutuksen myöntämisedellytykset

Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiä täsmennetään lakiehdotuksen 9 §:ssä ja niistä poistetaan sidonnaisuus vammaisuuksiin. Muutosten arvioidaan tuovan kuntoutuksen piiriin sellaisia henkilöitä, jotka nykyisin eivät ole olleet oikeutettuja vaikeavammaisten lääkinnälliseen kuntoutukseen. Toisaalta nykyistä varhaisemmin aloitetun ja vaikuttavan kuntoutuksen on arvioitu parantavan kuntoutujan työ- ja toimintakykyä ja vähentävän kuntoutujakohtaisia kustannuksia. Kustannusvaikutusta lieventää myös harkinnanvaraisen kuntoutuksen menojen väheneminen. Kuntoutuksen myöntämisedellytysten taustalla käytetään perustelujen mukaan viitteellisesti Maailman terveysjärjestön hyväksymää toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälistä luokitusta (ICF-luokitus).

Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen tulee jatkossakin perustua kuntoutujan hoidosta terveydenhuoltolain 29 §:n mukaisesti vastaavassa julkisen terveydenhuollon yksikössä laadittuun tai hyväksyttyyn kuntoutussuunnitelmaan. Terveydenhuoltolain perusteluissa todettiin, että kuntoutujien kannalta on tärkeää, että julkinen terveydenhuolto jo suunnitelmaa laatiessaan sitoutuisi mahdollisuuksien mukaan suunnittelemansa kuntoutuksen toteuttamiseen siltä varalta, ettei kuntoutus kokonaan tai joiltain osin kuulu esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen järjestettäväksi ja korvattavaksi (HE 90/2010 vp). Valiokunta korostaa kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja kuntoutumisen varmistamiseksi tehtävää yhteistyötä kuntoutujan ja hänen omaistensa ja muiden läheistensä sekä kuntoutujan kannalta tarpeellisten ammattihenkilöiden ja toimijoiden kanssa.

Esityksen valiokuntakäsittelyn yhteydessä on tullut esiin näkökohtia, jotka liittyvät valtion erityisoppilaitosten oppilaiden kuntoutukseen lukukausien aikana. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kansaneläkelaitos on järjestänyt kuntoutusta koulujen kesäloman ajalle, koska valtion kouluissa olevien oppilaiden on katsottu olevan kuntoutettavina julkisessa laitoshoidossa lukukauden aikana. Valiokunta pitää tärkeänä, että kuntoutus ja opetus nivoutuvat toimivaksi ja kuntoutettavan edun mukaiseksi kokonaisuudeksi ja että kuntoutuspalvelujen saatavuutta valtion kouluissa seurataan.

Omaishoidettavien kuntoutus on joissakin tapauksissa keskeytetty omaishoitajan vapaan ajaksi, jos omaishoidettava on sijoitettu väliaikaisesti laitokseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällaiset tilanteet ovat olleet poikkeuksellisia, koska omaishoitajan loman aikaiset järjestelyt pyritään yleensä toteuttamaan muuna kuin laitoshoidon. Sekä valtion koulujen oppilaiden kuntoutus että omaishoidettavien henkilöiden kuntoutus liittyvät avo- ja laitoshoidon määrittelyyn ja niiden välistä rajanvetoa koskevaan kokonaisuuteen. Valiokunta katsoo, että näitä kysymyksiä on tarkasteltava sosiaali-

ja terveydenhuollon järjestämistä ja rahoitusta koskevien uudistusten edetessä.

Ikäraja

Vaativan lääkinällisen kuntoutuksen ikäraja säilyy ehdotuksessa 65 ikävuodessa. Ikärajan perusteena on aikanaan ollut näkemys, jonka mukaan Kelan rooliin sosiaalivakuutuslaitoksena kuuluu työiässä olevien kuntoutus. Vanhuuseläkeiässä olevien kuntoutuksen on katsottu kuuluvan julkisen terveydenhuollon tehtäviin. Joustavan eläkeiän säätämisen jälkeen työssä olevien määrittelyyn ei enää ole ollut yhtä yksittäistä ikärajaa. Valiokunta katsoi voimassa olevaa lakia säädettäessä, että yhtenä vaihtoehtona tulisi tarkastella Kelan järjestämisvastuun kasvattamista asteittain 68 vuoden ikään saakka

(StVM 8/2005 vp). Valiokunnan nyt saaman selvityksen mukaan ikärajan nostaminen 68 vuoteen lisäisi sairaanhoitovakuutuksen kuntoutusmenoja arviolta 12,4 miljoonaa euroa vuositasolla, josta valtion rahoitusosuus olisi 44,9 prosenttia. Valiokunta katsoo, että mahdollisuuksia ikärajan nostamiseen on syytä tarkastella myös työurien pidentämisen ja kansalaisten toimintakyvyn edistämisen kannalta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 22 päivänä tammikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Anneli Kiljunen /sd
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Ari Jalonen /ps
Johanna Jurva /ps
Merja Kuusisto /sd
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Lasse Männistö /kok

Mikael Palola /kok
Terhi Peltokorpi /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Hanna Tainio /sd
Ulla-Maj Wideroos /r
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.